

Ενδεικτικοί τύποι λεξιλογικών ασκήσεων στα Αρχαία Ελληνικά

Το αρχείο περιλαμβάνει ενδεικτικούς τύπους λεξιλογικών ασκήσεων τόσο για το Γυμνάσιο όσο και για το Λύκειο, ώστε να δοθεί στους/στις εκπαιδευτικούς η δυνατότητα να αντλήσουν και να αξιοποιήσουν τύπους ασκήσεων και από τις δύο βαθμίδες, εφόσον αυτό κρίνεται σκόπιμο.

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να επιλέγουν εκείνους τους τύπους ασκήσεων που κρίνονται καταλληλότεροι, ανάλογα με το προς εξέταση φαινόμενο, και να φροντίζουν ώστε να μην υπάρχουν επικαλύψεις. Νοείται ότι έχει προηγηθεί ανάλογη προετοιμασία των μαθητών/τριών. Αναλόγως των ασκήσεων ρυθμίζεται και η κατανομή των μονάδων.

ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

---

1. Να αντιστοιχίσετε στο φύλλο απαντήσεων τους αριθμούς των λέξεων της Α' στήλης με τα γράμματα των **συνωνύμων** τους στη Β' στήλη. Μια λέξη στη Β' στήλη περισσεύει.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	παρανάλωμα	α	διορισμένος
2	αιρετός	β	πρόθεση
3	προαίρεση	γ	ξεχωριστός
4	εξαιρετικός	δ	ολοκαύτωμα
		ε	εκλεγμένος

2. Ποια από τις τρεις λέξεις που δίνονται (α, β ή γ) είναι **συνώνυμη** με την υπογραμμισμένη λέξη; Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων τον αριθμό και το γράμμα των λέξεων που αντιστοιχούν.

1. <u>βωμός</u>	α. προσευχητάρι	β. εξωκλήσι	γ. θυσιαστήριο
2. <u>βάδην</u>	α. αθόρυβα	β. περπατητά	γ. τσαλαβουτώντας
3. <u>υποβάθμιση</u>	α. υποτίμηση	β. αξιολόγηση	γ. κατάταξη
4. <u>βαθμίδα</u>	α. ανεμόσκαλα	β. σκαλί	γ. αξιολόγηση

3. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων τον αριθμό που αντιστοιχεί στη σωστή **σημασία** που έχει το ρ. *μαθαίνω* στις πιο κάτω προτάσεις.

- α. Ο Κώστας *μαθαίνει* να παίζει κιθάρα.
- εξηγώ
  - απομνημονεύω
  - αποκτώ συγκεκριμένες γνώσεις ή δεξιότητες
  - μεταδίδω τις γνώσεις μου
- β. Πρέπει να *μάθεις* όλη την αλήθεια.
- αφομοιώνω
  - πληροφορούμαι

- iii. εξοικειώνομαι
- iv. βελτιώνομαι

4. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του πιο κάτω κειμένου με τις **συνωνύμες** τους που σας δίνονται στο πλαίσιο, αφού τις βάλετε στον κατάλληλο τύπο. Μία λέξη του πλαισίου περισσεύει. Στο φύλλο απαντήσεών σας να γράψετε μόνο τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου και τον κατάλληλο τύπο των συνωνύμων τους.

αδυναμία, δύναμαι, δυνατός, δυναμισμός, δύναμη

Ο αθλητής θέλει να συνεχίσει τον αγώνα αλλά δεν μπορεί. Οι αντοχές του τον έχουν εγκαταλείψει. Αισθάνεται μια εξασθένιση, με αποτέλεσμα να χάσει την αγωνιστικότητά του.

5. Να αντιστοιχίσετε στο φύλλο απαντήσεων τους αριθμούς των λέξεων της Α' στήλης με τα γράμματα των **ερμηνειών** τους στη Β' στήλη. Μία φράση στη Β' στήλη περισσεύει.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	διορατικός	α	εκείνος που δεν φαίνεται
2	ειδήμων	β	εκείνος που έχει την ικανότητα να προβλέπει την έκβαση των πραγμάτων
3	αόρατος	γ	εκείνος που προκαλεί αποτροπιασμό
4	ειδεχθής	δ	εκείνος που έχει την επίβλεψη
		ε	εκείνος που κατέχει σε μεγάλο βαθμό ειδικές γνώσεις

6. Να αντιστοιχίσετε στο φύλλο απαντήσεων τους αριθμούς των λέξεων της Α' στήλης με τα γράμματα των **αντιθέτων** τους στη Β' στήλη. Μια λέξη στη Β' στήλη περισσεύει.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	εκλιπών	α	περίσσευμα
2	έλλειμμα	β	υπομονή
3	γνώση	γ	ομοιότητα
4	διαφορά	δ	άγνοια
		ε	ζωντανός

7. Να χωρίσετε τις ακόλουθες λέξεις στα **συνθετικά** τους στα Νέα Ελληνικά. Στο β' συνθετικό να γράψετε το ρήμα στο α' ενικό πρόσωπο του ενεστώτα. Να γράψετε την απάντησή σας στο φύλλο απαντήσεων.

- α. αντίλογος
- β. άγνοια
- γ. ενδυνάμωση
- δ. μεταφορικός

8. α. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων μία **απλή** και μία **σύνθετη** παράγωγη λέξη στα Νέα Ελληνικά από τη ρίζα του ρήματος *ἄρχω*.
- β. Για καθεμιά από τις λέξεις που γράψατε να σχηματίσετε μία ολοκληρωμένη **πρόταση**, στην οποία να φαίνεται ξεκάθαρα το νόημα της λέξης.
9. εὔ: Να σχηματίσετε δύο (2) **σύνθετες** λέξεις στα Νέα Ελληνικά με πρώτο συνθετικό το επίρρημα που σας δίνεται.
10. Να σχηματίσετε στο φύλλο απαντήσεων δύο (2) **σύνθετες** λέξεις (εκτός από ρήμα) στα Νέα Ελληνικά με πρώτο συνθετικό δύο (2) από τις προθέσεις: *σύν*, *περί*, *εἰς* και δεύτερο συνθετικό το ρήμα *φέρω*.
11. Να σημειώσετε αν είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) η **χρήση** της υπογραμμισμένης λέξης σε καθεμιά από τις πιο κάτω προτάσεις. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων το γράμμα της πρότασης και την ένδειξη Σ ή Λ, αναλόγως.
- α. Στην κάτοψη του σπιτιού μου υπάρχουν μεγάλα παράθυρα.
- β. Το ασχημόπαπο ξαφνιάστηκε, όταν είδε το είδωλό του στο νερό.
- γ. Συνέγραψα τη διατριβή μου με την εποπτεία τριών καθηγητών.
- δ. Είδε τον κλέφτη με τα μάτια του· ήταν υπερόπτης μάρτυρας.
12. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που βρίσκονται στο πλαίσιο. Μια λέξη του πλαισίου περισσεύει. Να γράψετε τις απαντήσεις σας (γράμμα και ορθό τύπο της λέξης) στο φύλλο απαντήσεων.

φοροδιαφυγή, δυνατότητα, περιφορά, δυναμική, εκφορά

- α. Η ομάδα ανέπτυξε τέτοια ....., που δίκαια έφτασε στη νίκη.
- β. Τη Μεγάλη Παρασκευή γίνεται η ..... του Επιταφίου.
- γ. Δεν υπάρχει ..... οικονομικής βοήθειας λόγω οικονομικής κρίσης.
- δ. Ανώτατος αξιωματούχος συνελήφθη λόγω .....
13. Να συμπληρώσετε τα κενά των ακόλουθων φράσεων με τον κατάλληλο τύπο της λέξης που ταιριάζει. Στο φύλλο απαντήσεών σας να γράψετε τον αριθμό της πρότασης και τον ορθό τύπο της λέξης που ταιριάζει.
1. Οι σπουδές στο εξωτερικό είναι ..... για τα φτωχά λαϊκά στρώματα.
α. αγοραστικός, β. πανηγυρικός, γ. κατηγορηματικός, δ. απαγορευτικός
2. Για δύο ώρες ο Πρόεδρος ..... από το βήμα της Βουλής.
α. προσαγορεύω, β. απαγορεύω, γ. αγορεύω, δ. κατηγορώ
3. Αναζητώ ..... για το σπίτι στη Γλυφάδα.

α. αγορητής, β. αγοραστής, γ. πανηγυριστής, δ. κατήγορος

4. Το δικαστήριο επέτρεψε την ..... μέρους της ποινής.

α. εξαγορά, β. κατηγορία, γ. αγυρτεία, δ. συνηγορία

14. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη σωστή λέξη από τα ζεύγη λέξεων που βρίσκονται στην παρένθεση. Να γράψετε τις απαντήσεις σας (γράμμα της πρότασης και σωστή λέξη) στο φύλλο απαντήσεων.

α. Μας προσέφεραν στο γεύμα ..... φρούτα (διαλεχτά, συλλογικά).

β. Η ..... προσπάθεια έφερε αποτέλεσμα (επίλεκτη, συλλογική).

γ. .... στρατιωτικές μονάδες κατέλαβαν το ύψωμα (επίλεκτες, εκλογικές).

δ. Είναι εριστικός και ..... σε ό,τι αναφέρουν οι άλλοι (αντιλέγει, προλέγει).

15. Να σχηματίσετε φράσεις, αντιστοιχίζοντας τις λέξεις της Α' στήλης με εκείνες της Β' στήλης. Μία λέξη στη Β' στήλη περισσεύει. Στο φύλλο απαντήσεών σας να γράψετε μόνο τον αριθμό της λέξης της Α' στήλης και το γράμμα της λέξης της Β' στήλης που αντιστοιχούν μεταξύ τους.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	διάγνωση	α	βελτίωσης
2	έλλειψη	β	ποιήματος
3	δυνατότητα	γ	μεταφορών
4	εταιρεία	δ	ασθένειας
		ε	στοιχείων

16. Να επιλέξετε δύο (2) από τις ακόλουθες φράσεις και να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων μία ολοκληρωμένη πρόταση με την κάθε φράση. Μπορείτε να αλλάξετε τον αριθμό και την πτώση, όχι όμως το μέρος του λόγου.

έλλειψη στοιχείων, διάγνωση ασθένειας, δυνατότητα βελτίωσης

17. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα παράγωγο επίθετο από τα πιο κάτω ρήματα. Να επισημάνετε σε κάθε περίπτωση ποιο είναι το ουσιαστικό και ποιο το επίθετο.

α. αφαιρώ

β. καταναλώνω

18. Να συνδυάσετε τις φράσεις της Α' στήλης με εκείνες της Β' στήλης, ώστε να προκύψει ολοκληρωμένο νόημα. Μία φράση στη Β' στήλη περισσεύει. Στο φύλλο απαντήσεών σας να

γράψετε μόνο τον αριθμό της φράσης της Α' στήλης και το γράμμα της φράσης της Β' στήλης που αντιστοιχούν μεταξύ τους.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	Το παραλληλόγραμμο δεν έχει αναγκαστικά	α	να υπογράψει τη σύμβαση.
2	Αν δεν έχουμε συνοχή,	β	σχήμα τετραγώνου.
3	Του ασκούνται συνεχείς πιέσεις	γ	στην εξυπνάδα και την εργατικότητα.
4	Υπερέχει όλων των άλλων	δ	ότι ήταν κάποιος εκεί.
		ε	δεν θα επιτευχθούν οι στόχοι μας.

19. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων μια παράγραφο 40 λέξεων περίπου χρησιμοποιώντας ορθά τέσσερις (4) από τις ακόλουθες λέξεις: αγορά, αγοραστής, αγοραφοβία, απαγόρευση, λαχαναγορά.
20. Να γράψετε μια παράγραφο 40 λέξεων περίπου με θέμα το σχολείο χρησιμοποιώντας δύο (2) απλές και (2) σύνθετες παράγωγες λέξεις από το ουσιαστικό *παῖς*.

Ενδεικτικοί τύποι λεξιλογικών ασκήσεων στα Αρχαία Ελληνικά

ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

1. Να χωρίσετε τις ακόλουθες λέξεις του κειμένου στα συνθετικά τους στα Αρχαία Ελληνικά. Στο β' συνθετικό να γράψετε το ρήμα στο α' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής. Να γράψετε την απάντησή σας στο φύλλο απαντήσεων.
  - α. συμβαίνει
  - β. ἐμπλέουσι
  - γ. διαβολή[Αναμενόμενη απάντηση: α. σύν + βαίνω, β. ἐν + πλέω, γ. διά + βάλλω]
2. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη στα Αρχαία Ελληνικά. Σε περίπτωση ρήματος, να γράψετε το α' πρόσωπο ενικού της οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής και σε περίπτωση άλλου κλιτού μέρους του λόγου, την ονομαστική ενικού.
  - α. πάρεσιν
  - β. ἀπολείποντες
  - γ. ἐκπίπτουσι
  - δ. ὑπομένειν[Αναμενόμενη απάντηση: α. παρά + εἰμί, β. ἀπό + λείπω, γ. ἐκ + πίπτω/πτῶσις, δ. ὑπό + μένω]
3. Να γράψετε στα φύλλα απαντήσεων το αρχαίο ελληνικό ρήμα από το οποίο προέρχονται οι ακόλουθες λέξεις.
  - α. θάνατος
  - β. μόνος
  - γ. διαβολή[Αναμενόμενη απάντηση: α. θνήσκω, β. μένω, γ. διαβάλλω]
4. **συμβαίνει:** Από το δεύτερο συνθετικό της λέξης να σχηματίσετε και να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων ένα **απλό ουσιαστικό** στα Νέα Ελληνικά.
5. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων στα Νέα Ελληνικά τα παράγωγα που ζητούνται από τους πιο κάτω τύπους του κειμένου:
  - α. ὀρέγεσθαι: απλό επίθετο
  - β. ὀρῶμεν: σύνθετο ουσιαστικό
  - γ. σπεύδοντες: απλό ουσιαστικό
  - δ. μάθησιν: σύνθετο επίθετο
6. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων τα παράγωγα που ζητούνται στα Νέα Ελληνικά, με βάση τους τύπους του κειμένου που δίνονται:
  - α. καθεστηκόσι: σύνθετο ουσιαστικό από το β' συνθετικό της λέξης
  - β. ὄρᾳτε: απλό επίθετο από το θέμα του αορίστου β'
  - γ. παρέχω: σύνθετο ουσιαστικό από το θέμα του μέλλοντα

7. παῖδας

(α) Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων **τέσσερις (4)** απλές ή σύνθετες λέξεις στα Νέα Ελληνικά από το ουσιαστικό αυτό.

(β) Με **δύο (2)** από αυτές τις λέξεις να δημιουργήσετε ολοκληρωμένες προτάσεις, στις οποίες να φαίνεται με σαφήνεια η σημασία της κάθε λέξης.

8. εὔ

Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων τέσσερις (4) **σύνθετες** λέξεις, δύο στα Αρχαία και δύο διαφορετικές στα Νέα Ελληνικά, με πρώτο συνθετικό το επίρρημα που σας δίνεται.

9. ἔργον

Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων τέσσερις (4) **σύνθετες** λέξεις στα Αρχαία Ελληνικά με πρώτο ή δεύτερο συνθετικό το ουσιαστικό που σας δίνεται.

10. ἀκροπόλει

Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων τέσσερις (4) απλές ή σύνθετες λέξεις στα Αρχαία Ελληνικά από το **β' συνθετικό** της λέξης που σας δίνεται.

11. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων στα Νέα Ελληνικά δύο (2) **σύνθετες λέξεις** (εκτός από ρήματα) από το ρήμα *πονῶ* (*πονεῖν*) του κειμένου, χρησιμοποιώντας δύο από τις ακόλουθες προθέσεις: *ἐπί, παρά, ἐκ, κατά, σύν*.

12. ἦνεγκεν: αναγκαίως, φοροφυγιάς, ανεκτικός

Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων ποια από τις πιο πάνω λέξεις στα Νέα Ελληνικά προέρχεται από τον τύπο *ἦνεγκεν*.

13. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων ένα (1) **συνώνυμο** στα Αρχαία Ελληνικά για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:

α. *ἔφραζον*

β. *ἐθέλω*

14. Να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων ένα (1) **αντίθετο/αντόνυμο** στα Αρχαία Ελληνικά για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:

α. *μετέχειν*

β. *ἄλλοτρίων*

γ. *ἐξέπεμψε*

15. Να βρείτε στο αρχαιοελληνικό κείμενο και να γράψετε στο φύλλο απαντήσεων μία λέξη, απλή ή σύνθετη, με την οποία συνδέεται ετυμολογικά καθεμιά από τις ακόλουθες νεοελληνικές λέξεις:

α. *δυναμισμός*

β. *αποτέλεσμα*

γ. επιτυχία

δ. γεγονός

16. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιο απαντήσεων τους αριθμούς των αρχαιοελληνικών λέξεων της στήλης Α' με τα γράμματα των συγγενικών τους νεοελληνικών λέξεων της στήλης Β'. Στη στήλη Β' περισεύει μία λέξη.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	γίνεται	α	έλλειψη
2	συλλήπτρια	β	εισβολή
3	σπεύδοντες	γ	γεγονός
4	διαβέβληκε	δ	σπουδή
		ε	περίληψη

17. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιο απαντήσεων τους αριθμούς των αρχαιοελληνικών λέξεων της Α' στήλης με το γράμμα της ομόρριζης νεοελληνικής λέξης της Β' στήλης.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	γῆ	α	έγκυος
		β	έγγειος
2	κρατήσαντες	α	κράση
		β	επικράτεια

18. Από ποια ρήματα παράγονται τα ουσιαστικά: παράκληση, έκλυση (των ηθών), ανάκληση (διατάγματος), παρέκκλιση (από τις συμφωνίες), κατάλυση (της τυραννίας);

19. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο ομόρριζο (απλό ή σύνθετο) της λέξης του κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- τυγχάνει: Η ..... των στόχων μας είναι βασική προϋπόθεση για να προοδεύσουμε. • διακεείμενος: Αυτό το δαχτυλίδι είναι οικογενειακό μας .....
- πλέον: Η ..... των κατοίκων της περιοχής είναι αγρότες.
- φαίνωμαι: Στην ..... της θάλασσας υπήρχαν πολλά φύκια.
- πολιτείας: Ο Αθηναίος ..... συνδύαζε τη θεωρία με την πράξη, σύμφωνα με τον Περικλή.

20. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στα Νέα Ελληνικά, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: παρακαλούντες, δήμος, αγοράς, χρήματα, διαφθαρήναι. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο).